

hemel noemen, straf hebbe moeten lijden (poena luere) om de zonde der menschen wil. Op zichzelf althans zou het zich veel beter verstaan laten, dat de val van de Engelenwereld, die in betrekking staat met alle creatuur, en bij alle creatuur Gods wil volbrengen moet, zulk een algemeene ontreding had teweeggebracht, en dat de eerste mens, door zich in dien satanischen afval te laten meeslechten, juist daarom te zwaarder gezondigd had, omdat hij op die wijze zich mede aansprakelijk stelde voor al wat reeds geschied was en de majestest des Heeren HIEREN schand.

Natuurlijk kan men tegen deze voorstelling ernstig bezwaar aantekenen aan de volgorde der dagen, die in het Scheppingsverhaal den gang beheerscht. Wie hieronder dagen van 24 uur verstaat, en acht dat aan het zestiende Scheppingsdag noch iets voorafging, noch ook iets tusschen die dagen valt in te schuiven, die moet wel aannemen, dat geheel het organische leven op deze aarde nog ongerept en ongeschonden was, toen de mens in het Paradijs verscheen. Intusschen eischt het verhaal zelf deze opvatting niet. Het etmaal gelijk wij hier mede rekenen, vormt zich door de wenteling van onze aarde in verband met haar verhouding tot de zon. Volgens het Scheppingsverhaal nu is die belichting er pas op den derde dag gekomen, om eerst van dat oogenblik af te heerschen in den dag en in den nacht. Wat in Gen. 1:5 vermeld staat, kan hieraan dus niet aansluiten. En hierbij komt dan, dat het onderzoek dat in de aardkorst is ingesteld, en hetgeen we uit de fossielen en andere overblijfselen omtrent de herkomst van het plantenrijk en van het dierenrijk, ook in verband niet met het verschijnen van den mens op aarde weten, op geweldige gebeurtenissen wijst, die aan den mens moeten zijn voorafgegaan. De overblijfselen van bijna geheel uitgestorven geslachten van reusachtige dieren, waarvan wij nog alleen het nijlpaard, dan den olifant, en misschien ook den walvisch kennen, toonen duidlijk, dat er reeds eer de mens verscheen en viel, bang lijdende in de dierenwereld moet geleiden zijn. Vandaar de vraag, of het zeggen van Paulus, dat planten en dieren, en wat we verder onder de natuur verstaan, niet gewillig aan de ijdelheid onderworpen is, maar om diens wil, die het der ijdelheid onderworpen heeft, wel doet op wat de meesten er onder verstaan, d.i. op een beschikking van onze God. Bedoelde Paulus werkelijk hiermede te zeggen, dat het God is, die deze geheele zienlijke Schepping aan dezen jammer en aan deze ellende onderworpen heeft? Het kan, maar de natuurlijke en van zelf zich aanbevelende uitlegging is dit stellig niet. Geheel het verband strekt toeveeler om er op te wijzen, hoe de Schepping op noodlottige wijze onder deze bangheid gekomen is, en hoe 't God veel eer is, die, desalniettemin, er hulpe in aanbrengt en de toekomst van heel de Schepping blijft ophouden. Bij ongedwongen opvatting zou men zoo zeggen: Zoo bedoeld was, dat God de Schepping tot deze ellende doemde, zou er Gods naam bij hebben gestaan. Vandaar de opvatting, of geheel het bevel van Paulus' woord niet zoo kan en mag verstaan worden, dat het satan is, die de Schepping Gods tot deren jammerstaat nederdrukt. Eerst door zijn eigen opstand en door de gevolgen, die deze ook in het leven der natuur deed intreden, en ten tweede male door den mens te doen vallen, en door den vloek, die hierop volgde, op de scheppingen van deze aarde te doen rusten.

Dn. A. K.

„Nu heeft God de leden gezet“

Maar nu heeft God de leden gezet, een legelijk van deze in het lichaam, gelijk Hij gewild heeft. 1 Cor. 12:18.

De ouderlinge op elkaar inwerking van de leden in het mystieke Lichaam van Christus wordt beheerscht door drieërlei verschil onder die leden. Er is ten eerste zeker *voortrecht*, dat b. v. uitkomt als een Javansche Christen met een Christen uit Europa vergelekt. Dan in de tweede plaats is er een *verschil in type*, dat er van afhangt of het geestesleven, de leerstelling, de gedachte, dan wel het praktisch handelen bij ons in den voorgrond staat. En in de derde plaats is er het *persoonlijk* verschil, doordat elk ontwikkeld Christen iets eigenaardigs heeft, waarvan ge hem alleen herkent. Die drieërlei variatie nu moet daarom geëerbiedigd, zegt de apostel, omdat „God alsoo de leden gezet heeft“.

Op zichzelf ware het alleszins denkbaar geweest, dat onze God geen verschil in het Lichaam gezet, maar ons allen *ender* geschapen had, zoals de korrels van het zand dat aan den oever der zee is. Toch deed God 't zoo niet. Wat eerder zeh vertoont, maakt een indruk van armoede; hoe veelvuldiger daarentegen het verschil is, des te rijker doet 't geheel zich voor. En zoo schittert dan de rijkdom van Gods scheppende almacht in het eindeloos verschillende stargewemel aan het firmament; in het wlegelen en telkens zijn vormen wisselend volkomen; in de nooit eindigende verscheidenheid waarmee het planten- en dierenrijk pronkt; en zoo ook tenslotte in de drieërlei variatie onder de kinderen der menschen.

Ook van de engelen getuigt de Schrift, dat er onderscheidingen in het geestelike zijn, doch dit is ons slechts vaag betuigd.

De variatie onder menschen daarentegen staat als Goddelijk kenmerk van de Schepping der menschenwereld aldoor in de Schrift op den voorgrond. Variatie met harmonie, maar zóó sterke variatie dan toch, dat in het Lichaam van Christus het ééne kind van God bij het oog, het andere bij het oor, en weer een ander bij den voet of de hand wordt vergeleken. Echter altoos zoo, dat dit onderscheid niet van ons afhangt, maar van onzen God, want, zoo betuigt het de apostel ons: „het is God die de leden gezet heeft“; of zoals er in vs. 24 staat: „het is God die het lichaam alsoo samengesteld heeft“. Niet nu daardoor, dat de geloovigen *aan* een Lichaam worden genoemd, blijkt hoe hoog God de Heere de variatie onder ons gesteld heeft. Reeds in de

natuur zelve toont God ons dit. In de natuur toch zijn er lagere en hogere creaturen. Ontleedt ge nu een plant of dier van de laagste soort, dan is er nog bijna van geen samenstelling sprake. De microben, die als diertjes vooral bij ziekte zoo groote rol in de wereld der menschen kunnen spelen, toonen nog bijna geheel geen samenstelling, maar zijn in hun eenvoud meest enkelvoudig. Reeds bij het insect echter is de samenstelling o, zooveel rijker. En zoo klimt 't al door. Het ééne organisme is al rijker dan het andere samengesteld. En komt ge in die lange reeks nu tenslotte tot den mens, dan vertoont het menselijk lichaam u een zoo wonder, zoo overrijke, zoo bijna weelderige samenstelling, dat alles wat we aan ons hebben een eigen vorm vertoont, en dat toch het ééne lid in ons lichaam het andere steunt en verrijkt. Vergelijk het maar met een haarijn in elkander gezet ankerhorlogje. Geen twee stukjes of deelen van zulk een radierwerk zijn geheel gelijk. Het is alles verschillend en uiteenlopend. En toch kan er niet één gemist worden. Als er ook maar één deeltje weigert, staat heel het uurwerk stil. Het hoog en zeldzaam kunstige bestaat dan ook juist in de volmaakte wijze waarop de vaardige werker die deelen in elkaar zet heeft. En in gelijken zin nu heet 't ook van 't Lichaam van Christus, dat God ook in dat Lichaam de leden gezet heeft.

Wat inzetten van onsen *persoon* in het Lichaam van Christus hangt dus met den aard van onsen persoon en met onse *roeping* in dat Lichaam samen. Wat oor zal zijn, ontvangt een geheel andere formatie dan wat oog moet worden, en al lijken hand en voet meer op elkander dan oog en oor, toch ligt de hoogte van den menschen boven het dier niet het minst ook daarin, dat we recht op gaan, en niet als de dieren kruipen, en dat in verband hiermee hand en voet bij den mens zoo geheel iets anders zijn geworden dan de vier gelijke pooten b. v. bij een hond.

Tweeterlei heeft God de Heere derhalve gedaan. Hij heeft ons niet alleen een legelijk zijn eigen oor en oog gegeven, maar ook heeft Hij ons oor en oog op die plaats in ons lichaam ingezet waar ze als organen in dat lichaam hooren. Niet het oog op zij en 't oor in het front van het hoofd, maar omgekeerd. Wat in vs. 18 en vs. 24 van 1 Corinthe XII staat, geeft juist dat verschil aan. Vs. 24 zegt dat God elk lid *gemaakt*, en vs. 18 dat God elk lid *gezet* heeft. Niet alleen *wat* we zijn, maar ook *waar* we in het Lichaam zijn, en welke *roeping* hieruit voor een legelijk van ons in het Lichaam van Christus voortvloeit, wordt niet door onself bepaald, maar is voor ons bepaald door onsen God, en wel zoo dat deze setting voor alle leden van het Lichaam doorgaat.

Ge zoudt u toch vergissen door enkel aan oor en oog, aan hand en voet te denken. Verre daar van daan, past de apostel wat hij vaststelt op *elk* lid van het Lichaam toe. Geheel in het algemeen toch zegt hij: „Nu heeft God de leden gezet, een legelijk van hen in het lichaam, gelijk Hij gewild heeft“; en wel verre van zich tot de vier genoemde leden (oor en oog, hand en voet) te beperken, zegt hij in vs. 22, geheel in het algemeen: „de leden die ons denken de zwakste des lichaams te zijn, die zijn noodig, en aan die ons denken de minst geëerde des lichaams te zijn, doen wij de meeste eere aan, en onze onsterfelijke leden hebben overvloediger versiering“. Nee, niet dat een ontleendkundig handboek voor u, en doorziet ge de lange lijst van al de deelen en deelen, die schier zonder eind in ons menselijk lichaam te onderscheiden zijn, dan moet ge u het mystieke Lichaam van Christus minstens even rijkelijk samengesteld denken, en steeds daarbij in het oog houden, dat het God is Die alle deze leden altoos in de Schepping *gemaakt* en naar zijn bestel in het Lichaam *gezet* heeft.

Doch dan gevoelt ge ook, hoe hier alles aan het doel hangt, dat God hierbij, wat u angast, op het oog had, en waardoor vanzelf uw roeping wordt bepaald.

Vergis u hier dus in dit opzicht niet.

Het oog bestaat niet om de wille van het oog, en het oor bestaat niet om de wille van het oor, maar beide bestaan voor elkander en voor het geheele lichaam. En toch juist hierin feilen we zoo telkens. Zoo gedurig beelden we ons in, dat we in het Lichaam zijn om er een veilige plaats voor onself in te bezitten, en als lid van 't Lichaam de warmte en de tinstelling van het Lichaam met te genieten. Maar al ligt hierin een deel waarheid, toch verstaat, wie 't zoo vat, zijn *roeping* niet. Het oog is er niet voor het oog zelf, maar om het Lichaam te beveligen. Dat het oog ook aan de eigen ziel weelde schenkt, wordt hiermede niet ontkend, maar houdt u nu dinnal bij wat 't Lichaam aangast. Zoo toch wil de apostel het, en is 't dan dat hij tot het oog van het Lichaam behoort, versta het dan toch, dat die roeping met de gave ervoor u van God gegeven is, opdat zij als deel van het oog voor heel het Lichaam waken zoudt, en het Lichaam zoudt helpen sturen.

De beidspraak van het Lichaam heeft iets dat heel uw geloofsexistentie onder Gods kinderen moet beheerschen, en de beidspraak is zoo onuitputtelijk rijk. Hier echter, bij 't spreken van oog en oor, staat vanzelf op den voorgrond dat al wat oor en oog in het Lichaam is, de roeping heeft, om voor heel het Lichaam te waken; heel het Lichaam door 't genot van vormen- en tonenwereld te verrijken; een rijkelijk medeleven met al wat ons omringt mogelijk te maken; om het Lichaam uit de duisternis te trekken in het licht; uit de doofheid der grafstille in het geklaank van het leven; en heel het Lichaam ook wat reinheid en sierraad betreft op het hoogste tempo te houden.

En hieruit nu volgt, dat al naar gelang een orgaan in het Lichaam van Christus zijt, ook zij als zulk een orgaan den vollen dienst van al uw krachten aan dat Lichaam van Christus te wijden hebt. En dus ook, dat ge als verlorde de zielgemeenschap met Jezus als uw Hoofd voor u zelf te niet doet, zoo ge faalt in uw roeping om voor het mystieke Lichaam van Christus datgene te presteren waartoe God u in het Lichaam *gezet* heeft.

Dr. A. K.

Amsterdam, 1 November 1913.

Nu ook Dr. Tjeerd Hoekstra de benoeming tot hoogleraar aan de Theologische School heeft aangenomen, is daarmee aan den arbeid der Haagsche Synode een einde gekomen en kan ze haar zittingen sluiten. In de eerste plaats acht Prof. Bouwman, dat Dr. Aalders ten onrechte van een „conscientiebezwaar“ sprak. „Voor de be-

aan zoo scherpe kritiek in de pers blootgestaan als de jongste Synode. Kerkrechtelijk zou ze zwaar hebben gezondigd door hare zittingen te verdragen. De door haar uitgebrachte benoemingen zouden blijf hebben gegeven van ergerlijke partijdigheid. Dat ze bij de bespreking der kandidaten in geheime zitting vergaderde, werd afgekeurd als een Roomsche conclave. Zoo deugde zoo goed als niets van wat deze Synode heeft gedaan.

Op al deze aanklachten nog eens terug te komen, zou mosterd na den maaltijd wezen. Trouwens, de Synode zelve heeft aan deze kritiek zich niet veel gestoord en is rustig haar gang gegaan. Naar onze overtuiging kon de Synode ook niet anders doen dan ze gedaan heeft, en ze heeft haar waarlijk niet gemakkelijke taak met ernst volbracht. Geroepen om een tweetal hoogleraren te benoemen, heeft ze niet naar partijstandpunt, maar naar de wetenschappelijke kwaliteit gevraagd. En al werd ze meermalen in hare benoemingen teleurgesteld, het is haar ten slotte gelukt aan de Theologische School een tweetal mannen te verbinden, wier wetenschappelijke aanleg door ieder erkend wordt en van wie verwacht mag worden, dat ze de opleiding onzer a. a. predikanten op hoog peil zullen houden. Aan beide nieuwbepaalde hoogleraren roepen we daarom een hartelijk welkom toe, en we hopen, dat ze nog lange jaren met zegen aan de School onzer Kerken mogen arbeiden. Al betreuren we, dat door deze benoemingen de oplossing van het opleidingsvraagstuk weer verder verschoven is, toch zal het „getrennt marschieren“ in de praktijk niet al te veel kwaad doen, wanneer het „verleint schlagen“ daarbij maar niet uit het oog verloren wordt.

Stappen we hiermede van dit minder verkwikkelijke onderwerp af, vooraf zij echter eerst een verklaring afgelegd, waarmede we met opzet hebben gewacht tot dat de zaak der benoemingen haar beslag had gekregen. Het geldt n. l. het verwijt, alsof de Vrije Universiteit bij deze benoemingen een n. l. nobele rol zou hebben gespeeld. Nu heeft de Vrije Universiteit als zodanig met deze benoemingen aan de Theologische School niets te maken, en ze heeft daarmee zich noch rechtstreeks noch zijdelings ingelaten, zoodat dit verwijt zonder eenigen grond is. Wat een enkel hoogleraar publiek over deze zaak geschreven heeft, kan natuurlijk niet op rekening der Vrije Universiteit gesteld worden, aangezien dat schrijven geheel buiten voorkennis der Vrije Universiteit omging. Elk hoogleraar heeft als lid der Gereformeerde Kerk het volste recht, aan de Kerken advies te geven, hoe ze z. i. handelen moeten, maar voor dat advies draagt hij zelf dan ook de verantwoordelijkheid. Alleen in zoverre is de Vrije Universiteit in deze kwestie gemengd geweest, als de hoogleraren van haar Theologische faculteit officieel door de Synode zijn uitgenodigd als adviseerende leden, en gemeend hebben aan die uitnodiging geen gevolg te moeten geven. Het zal echter voor ieder wel duidelijk zijn, dat deze houding niet voortkwam uit gebrek aan belangstelling, maar uit overwegingen van kiesheid, die hier niet nader behoeven te worden aangeduid. En wat het feit betreft, dat een drietal der benoemden ten slotte bedankt hebben, zoo kon hiervan zeker niet de schuld aan de Vrije Universiteit gegeven worden. Want thans mag wel openlijk worden medegedeeld, dat toen de hoogleraren der Theologische faculteit door de bedoelde personen om advies werden gevraagd, door hen eenparig de raad is gegeven, om de benoeming niet af te wijzen, maar aan te nemen. Naar het ons voorkomt, is de houding der Theologische faculteit in deze zaak geheel correct geweest.

Prof. Bouwman verklaart in *De Basuin* het niet met ons eens te zijn, dat de hoogleraren, die bedankt hebben voor de benoeming, wel hadden gedaan met aan de Synode de motieven voor hun bedanken te doen weten. Hij acht het „een zaak van voorzichtige beleid om in een tijd, waarin velen zich wat geprikkeld gevoelen, zoo weinlijk mogelijk te zeggen“.

Nu spreekt het wel vanzelf, dat in deze zaak pro en contra valt te pleiten, en al handhaven we ons eigen standpunt, we laten de broeders, die hierin met ons verschillen van meening, in hun volle recht. Alleen vergunne wij ons de opmerking, dat voorzichtigheid een kostelijk iets is, maar dat ons kerkelijk leven toch niet een porcelainkast is, die bij den minsten stoot gevaar loopt. Een oprecht en broederlijk uitspreken van gevoelens kan heusch geen kwaad. Bovendien kon voor de Synode het kennismaken van de bezwaren der benoemden een oorzaak wezen, om te trachten die bezwaren uit den weg te ruimen. Gesteld bijv., dat het bezwaar daarin gelegen was, dat de benoemden de plaats, waar de Theologische School gevestigd was, minder geschikt achtten voor hun wetenschappelijk arbeid en invloed, zou het voor de Synode dan niet van belang zijn geweest, te weten, op welke bezwaren haar benoemingen afstuitte?

Prof. Bouwman heeft echter niet alleen bezwaar tegen *De Hervaut*, maar evenzeer tegen de verklaring, door Dr. Aalders gegeven. Indien dit bezwaar nu alleen hierin bestond, dat hij het door Dr. Aalders ingenomen standpunt minder juist oordeelde, dan zouden we in deze kwestie ons niet mengen. Dr. Aalders zelf kan, indien hij dit noodig oordeelt, zich tegen deze kritiek wel verdedigen. Alleen op twee punten, waarop Dr. Aalders dit moeilijk kan doen, wenschen we het voor hem op te nemen. In de eerste plaats acht Prof. Bouwman, dat Dr. Aalders ten onrechte van een „conscientiebezwaar“ sprak. „Voor de be-

wustheid der gereformeerden mag dit niet als een conscientiezaak gelden“, schrijft hij, „omdat wanneer iemand een gewetensbezwaar heeft om iets te doen, hij overtuigd moet zijn, dat God in zijn Woord hem dat voorschrijft“ (bedoeld zal wel wezen: verbiedt). Prof. Bouwman heeft hier, evenals Dr. Scheps op de Synode, zich aan een quid pro quid schuldig gemaakt. Natuurlijk verbiedt Gods Woord nergens, dat men de benoeming aan een Theologische School zal aannemen. Maar wel eischt Gods Woord, dat we waar en eerlijk zullen zijn, en iemand kan op dien grond (te recht of ten onrechte, laten we in het midden) meenen, dat zijn conscientie hem verbiedt een positie in te nemen, waarin hij naar zijn overtuiging niet eerlijk en oprecht zou kunnen optreden. Hierin nu staat of valt ieder zijn eigen Heer, en de Apostel Paulus waarschuwt ons in Rom. 8 om in zulke zaken niet over de conscientie van anderen te oordeelen. Wat in ons oog geen conscientiebezwaar is, kan dit voor een ander wel zijn, en we hebben voor zulke conscientiebezwaren daarom altoos eerbied te hebben.

Prof. Bouwman gaat echter nog verder en verklaart niet alleen, dat dit conscientiebezwaar geen conscientiebezwaar is, maar geeft niet onduidelijk te kennen, dat er, naar men rustert, nog geheel andere invloeden in het spel zouden zijn. Hij schrijft letterlijk:

Wij zullen hiervan niets meer zeggen. Alleen moeten wij nogmaals opmerken, dat het ons leed doet dat Dr. Aalders deze verklaring gegeven heeft. Allereerst voor hem zelf. Want al mag menigen achten dat Dr. Aalders door deze daad blijf gegeven heeft een man van karakter te zijn, bij anderen wekt het een geheel verkeerde gedachte. Bovendien zijn de nevelen volstrekt niet opgeklard. Gefluisterd wordt toch dat er bepaalde invloeden gewerkt hebben. Wij laten gaarne de sluiers hierover liggen, maar voor de wetenschap welke krachten soms werken, zou het niet zonder betekenis zijn.

Mogen we, in hoe zachten vorm ook, tegen deze uitlating protest aantekenen? Al gelooven we gaarne, dat Prof. Bouwman het niet zoo bedoelt, het verband, waarin deze woorden voorkomen, moet op ieder den indruk maken, alsof de Schrijver twijfelt aan de oprechtheid en eerlijkheid van Dr. Aalders' verklaring. En zelfs al zag deze uitlating niet rechtstreeks op Dr. Aalders, maar op anderen, dan blijft ze toch voor deze broeders krenkend. Laat Prof. Bouwman ronduit zeggen, wat hij bedoelt, dan is publieke tegenspraak mogelijk. Nu geeft zulk een omsluisende aanduiding aanleiding tot allerlei vermoedens, waardoor het onderling vertrouwen zeker niet versterkt wordt.

Dat men in moderne kringen met de Leidse Bijbelvertaling dweept en haar liefst zooveel mogelijk verspreiden wil, is te begrijpen en zal niemand hun euvel duiden. Indien de modernen een goedkoopere uitgave van deze vertaling willen laten drukken en haar overal te koop aanbieden, is dat hun volle recht. Ieder, die deze vertaling koopt, weet dan, dat hij te doen heeft met den arbeid van enkele moderne theologen en dat dit de *moderne* Bijbel is. Maar hiermede zijn de modernen niet tevreden. Hun vertaling, die geheel van modern standpunt uit gemaakt is, moet de volksbijbel worden. En waar ze nu uitsluitend goed weten, dat, zoolang deze vertaling het cachet *modern* op het voorhoofd draagt, ze nooit bij de groote massa van het volk ingang zal vinden, is het plan geopperd, om van het Bijbelgenootschap gedaan te krijgen, dat dit de nieuwe vertaling in zijn Bijbeluitgaven opneemt. Zoo zou de eenvoudige man er dan inloopen. Hij zou op den goeden naam van het Bijbelgenootschap afgaande, een „Bijbel“ kopen. Deze „Bijbel“ zou niet worden aangeduid als de „moderne Bijbel“, maar als een uitgave van het Bijbelgenootschap. En zoo kwam de moderne Bijbel dan wel vanzelf in handen van het volk.

Nu betwijfelen we of het Bijbelgenootschap zich hiertoe wel leenen zou, en zelfs indien het hand en spandienst wilde verleen, om dezen modernen Bijbel te populariseren, dan gelooven we nog niet, dat ons volk onnoozel genoeg zou wezen om er in te loopen en deze moderne vertaling voor den echten Bijbel te houden. Maar al vrezen we geen oogenblik, dat deze toelg gelukken zal, toch moge het Bijbelgenootschap gewaarschuwd zijn, dat het niet op deze plannen inga, wil het niet het vertrouwen van ons volk geheel verliezen.

Overigens is het wel opmerkelijk, hoe de moderne richting in haar houding tegenover den Bijbel veranderd is. Eerst werd in allerlei toonaard het volk toegerongen, dat de Bijbel een verouderd fabelboek was. In menig modern gezin kwam de Bijbel nooit meer op tafel, hield men er zelfs geen Bijbel meer op na. Als moderne predikanten optraden voor den Protestantenvoet, werd zelfs geen tekst meer uit den Bijbel gekozen, maar behandelde men een vrij onderwerp, met een citaat uit een of ander dichter of filosoof tot motto. Thans is dat alles weer omgekeerd. Men preekt weer over Bijbelteksten; men wil den Bijbel weer onder het volk brengen, mits het dan natuurlijk de „moderne Bijbel“ zij. Tot op zekere hoogte zijn we voor dezen omkeer dankbaar. Er blijkt uit, hoe machtig toch de invloed van de Schrift nog altoos is. Maar tegelijk noopt het tot dubbele voorzichtigheid. Want deze plotseling opgekomen liefde voor den Bijbel als volksboek geldt natuurlijk niet den Goddelijken Inhoud der Schrift, de moderne niet in de Schrift alleen een stuk interessante wereldliteratuur, waarmede het de moeite waard is kennis te maken. Alleen moet dit dan geschieden in *dien vorm*, dien het modernisme goedkeurt, d. w. s. dat tot in

de taal en de keuze der woorden toe het gewijde en heilige karakter aan de Schrift ontnomen wordt.

In Groningen is het gelukt aan het moderamen der laatste Provinciale Synode, om een predikantenconferentie in het leven te roepen. Ds. Miedema, de voorzitter der eerste conferentie, hield een toespraak bij de opening, die het doel der conferentie op uitnemende wijze uiteenzette. Aan het persverslag ontleenen we de volgende resumée dezer rede:

Hij zeide o. a.: dat vertrouwenlijke omgang onder de predikanten veel goeds kan teweeg brengen. Er komt of veel zoo licht allerlei verschil van meening onder elkaar. Paritiformatie, die kanker van ons kerkelijk leven, dreigt ook onder ons verwijdering te brengen, zegt spreker. De oude generatie staat vaak vreemd tegenover de jongere. De tegenstelling van A. en B. schijnt velen vaak groot. Totdat men elken ontmoet en ontdekt, dat 't vermeende verschil resumée dezer rede:

Wij wenschen — zegt spr. verder — met deze conferentie geen salarisactie of iets dergelijks te voeren. Nog altijd staan wij hier in Groningen op het standpunt, dat 't beter is, dat de predikanten sociaal lijden, dan dat ze in den salaris-verhoogsingswedloop mee om den prijs strijden. Het middelpunt waaromheen zich al onze arbeid groepeer, is het heilig dienstwerk in dienst van onzen Heere z. i. Zouder. Mogen we in de ogen van Ds. — 't tusschen-tusschen van ons Lagerhuis — en tutti quanti, niet voor vertrouwdbaar zelfs meer gelden, dan aanvaardt we dit desnoods als een compliment. Mits we maar steeds meer voor eigen conscientie en voor 't aangezicht Gods in trouwen oprechtheid en overgegevenheid des harten en ijver voor den dienst des Heeren ons mogen geven.

Nu de Wet op het Hooger Onderwijs de gelegenheid heeft geopend om aan de openbare Universiteiten bijzondere leerstoelen op te richten — een bepaling, die wel in hoofdzaak gemaakt werd ter wille van de Christelijke-Historische richting — doet zich het eigenaardige verschijnsel voor, dat de Roomsche Kerk voorslagnog van deze bepaling het meeste profijt trekt. Niet alleen dat te Amsterdam aan de Stedelijke Universiteit reeds jaren geleden Prof. de Groot tot bijzonder hoogleraar werd benoemd, maar thans treedt binnen een betrekkelijk kort tijdsverloop aan de Rijksuniversiteit te Utrecht reeds de tweede bijzondere hoogleraar van Roomsche zijde op. Of het nu metterdaad de bedoeling der Roomsche Kerk is, aldus aan onze Rijksuniversiteiten een corps kundige en wetenschappelijke wel onderlegde mannen van Roomsche herkomst te verbinden, die daar een blijvend tegenwicht moeten bieden tegen den invloed van het liberale hooger onderwijs, dan wel of deze Roomsche professoren bestemd zijn om straks aan een Vrije Roomsche Universiteit verbonden te worden, en slechts voorloopig als een soort oefenschool het bijzonder hoogleraar aan onze Rijksuniversiteiten waarnemen, kan hier in het midden worden gelaten. Van betekenis is voor ons alleen het feit, dat ook van Roomsche zijde steeds meer wordt ingezien, dat men verkeerd doet met het Hooger Onderwijs geheel in handen van het liberalisme te laten, en er op uit is ook dit terrein te herwinnen. Natuurlijk blijft de Theologische faculteit hier buitengesloten, want de Roomsche Kerk denkt er niet aan, van deze Faculteit voor de opleiding harer geestelijken gebruik te maken. Niet alleen dat ze in haar Seminaria voortreffelijke opleidingscholen voor haar geestelijken bezit, maar sinds het Concilie van Trente staat ze ook principieel op het standpunt, dat de opleiding der geestelijkheid alleen van de Kerk mag uitgaan en door de Kerk moet worden beheerscht. Aanvulling van het Theologisch onderwijs aan de Staatsuniversiteit zou derhalve niet alleen geheel overbodig wezen, maar ook tegen haar beginsel ingaan. Maar wel richt de Roomsche Kerk het oog op de niet-Theologische faculteiten en inzonderheid op de literair-filosofische faculteit. Te Amsterdam en te Utrecht werden daarom bijzondere hoogleraren voor de filosofie benoemd, waarbij de Roomsche Kerk van de volkomen juiste gedachte uitging, dat vooral op filosofisch gebied de hoofdslag tegenover de moderne wetenschap moest geleverd worden. Toch bepaalde de Roomsche Kerk zich niet alleen tot de filosofie, maar ze wil haar wiken breeder uitslaan, waar ze te Utrecht thans een tweeden bijzonderen hoogleraar aanstelde voor de vergelijkende klassieke taalstudie. Deze nieuwbepaalde hoogleraar, Dr. Jos Schrijnen, die 14 October j. zijn ambt aanvaardde, deed dit met een zeer belangrijke rede over de *Sociale Klassieke Taalstudie*, die ook ons ter kennisgeving werd toegezonden en waarop we hier gaarne de aandacht vestigen.

Het hoofddoel van deze rede is om de betekenis in het licht te stellen, die de algemeene wetten en verschijnselen van het maatschappelijk leven voor de ontwikkeling der taal hebben. Waar de taal een der machtigste sociale factoren is, spreekt het wel vanzelf, dat de taal telkens den invloed ondergaat van het sociale leven, en Dr. Schrijnen heeft dit in zijn rede met tal van gelukkig gekozen voorbeelden aangetoond, waardoor tegelijk het belang van dit studievak in het licht werd gesteld. Toch is het niet om dit linguïstisch vraagstuk, hoe belangrijk dit ook op zichzelf moge wezen, dat we op deze oratie wijzen, maar vooral hierom omdat, zelfs bij een zoover afgelegen onderwerp op filosofisch gebied, blijkt, hoe het Christelijk standpunt, dat de hoogleraar inneemt, toch invloed heeft op zijn beschouwing. Het slot van deze rede moge dit aantoonen:

Maar nog ingrijpend in het Romeinsche volks- en taallevens, H. T., was de verschijning van het Christend staven de waarheid dienst is het social geen afzonderlijke het uitdrukkelijk, en standen der intensieve Rome schapaleven, zij t bruiken en sprake het Christendom w ja het richte zic nationaliteit, het w dienst, het wordt, salistische bescho tendom was met godsdienst, van al niet slechts in g blijkt dat transce onderzoek der ma kan toch besluite van een transce zijn op het geb Aan het Christen een herboorte der ook een wederzijd van sede en recht ting van gein e en ethische on geordende stande edeling van kun louteringsproces, sijn uitdrukking in Niet slechts dat h verbeven tot Ker slechts mogelijk, d een nieuwe levens die taal zich ver nieuwe begrippen, eigen karakter te frische levensap verjongende krac Christendom.

Onlangs werd van antipapisme ling verdedigd, i de Roomschen s onjuist zulk ee het best uit e noemde blijken. niet aan, de klo Rome schiedt, trots alle versc eenheid van Cl ons saambinder ongelooft; een e den moderner b belijdenis, zool wonden werd ult dom vrucht is wikkeling, maar en dat de Chr in graad alleen andere religies tegenover de n absoluut karak loochten en de relatief van de i In deze belijden het modernisme leerde van har dankbaar, dat b lidenis zoo be optreden uit te

Voor Ke

In hartelijken getekende: van dam, Voors. Loc. Urie-collecte f/s.

Koetwijk.

1. Dr. G. SMIT

OANDA EN CHRIS Utrecht, G. J. A. Dit werk van MAKKUS, is een vrieden zoo bek SIMON. ISLAM U IM DIE EROBERU WELT, BODACHU mission in Niede G. SIMON was SUMATRA en is Theologische Sc thuis in de ged Mohammedanen, het heidensche A hoogte van de N Hij verstaat de heid van den Ist maar weet ook lerenskracht van vjand van het overwinen.

Het boek is Het is heeft i beiden tot den goddienstige to medaan. Het 32 medaan tot het heeft Dr. SMIT drukproeven van UND CHRISTENT opgave door de opgenomen en h Dr. SMIT he sendingsstudie dienst bezwezen.

Inzonderheid deze bewerking aanbevelen.

2. W. H. GIN Nederlandsche (Kampen, J. H. Iemand heeft Geloofsbelijdenis Waarom dat n vermoed, dat m nia zoo klaar toelichting 'n o v was het ook v gewaar met sich te kort te doen.

Dan, hoe het heb deze toel GEFEN met t gelezen.

Het is een o Het dateert a Eigenlijk gaa Het waren E mandingen van bij ZALMAN in